

Borba protiv korupcije u BiH – institucionalni odgovor?

Korupcija je fenomen naširoko prepoznat kao ustrajan u bosanskohercegovačkom društvu, i kao takav zahtijeva odlučan i efektivan odgovor. Naše istraživanje prvenstveno je utvrdilo da postoji negativna povezanost administrativnog i političkog sektora u Bosni i Hercegovini kao recidiv proteklog rata u smislu zaostavštine nepotizma, privatnih, političkih ili kriminalnih veza. Evidentan je krovni konsenzus, kako u političkoj tako i u administrativnoj sferi, da BiH treba specijalizirano, opunomoćeno i neovisno antikorupcijsko tijelo koje bi bilo u stanju nositi se sa svim oblicima korupcije, osobito onih najozbiljnijih. Međutim, pokazalo se da ovaj projekat zahtijeva delikatan pristup kako bi se osigurali temeljni preduvjeti za njegov uspjeh, a to su prije svega finansijska i politička neovisnost takvog tijela.

Premda politička volja za realizaciju ovako složenog projekta kakav je uspostava jedinstvenog tijela za borbu protiv korupcije može biti osporavana, neosporno je da istu treba pomiriti s utvrđenom činjenicom o nužnosti uspostave neovisnog, specijaliziranog i opunomoćenog antikorupcijskog tijela u BiH. To znači da, pored navedene neovisnosti od političkih utjecaja, takvo tijelo mora biti opunomoćeno i autonomno u procesu inicijacije i provođenja istražnih radnji, uz teritorijalnu supremaciju i nadležnost pri istraživanju slučajeva korupcije na području cijele Bosne i Hercegovine, što zapravo znači da unutarne administrativno-političke granice BiH treba da budu jedva vidljive sa stanovišta učinkovitosti snažne antikorupcijske agencije. Naravno, to ne znači da antikorupcijski ured sa širokim ovlastima treba i može djelovati mimo ostalih institucija relevantnih za borbu protiv korupcije i obavljati svoju funkciju potpuno samostalno. Međutim, neosporno je da predviđeni status takvog jednoga tijela obvezuje sve ostale institucije i pojedince koji posjeduju informacije relevantne za određenu istragu da surađuju na najoptimalniji mogući način.

Ovdje predloženo tijelo bi, u skladu sa svojim mogućnostima, bilo orijentirano na istraživanje najozbiljnijih slučajeva korupcije, sa posebnim naglaskom na kontrolu nezakonitih aktivnosti u političko-administrativnom sektoru. Potrebno je, međutim, naglasiti da nitko ne predlaže da ovim projektom strategija borbe protiv korupcije bude reducirana samo na agenciju ovlaštenu da “lovi” korumpirane javne službenike. Rad takve jedne institucije treba da prati širi društveni napor, koji podrazumijeva javne kampanje za podizanje svijesti o korupciji usmjerene na širu javnost, ali i na “donosioce odluka”; vladina potpora i angažman na daljem profesionalnom unapređenju “pomoćnih” državnih organa i institucija, kao i njihovih djelatnika koji se susreću s pitanjima i problemima korupcije. Između ostalog, prethodno rečeno podrazumijeva pružanje podrške u opremi, te organizaciju specijaliziranih treninga o korupciji i koordinaciju ovih i sličnih aktivnosti od strane jedinstvenog antikorupcijskog tijela.

Kvalifikacija “snažnog” modela antikorupcijskog tijela podrazumijeva agenciju nužnu za antikorupcijsku budućnost BiH. Takva agencija treba da bude autonomna unutar vladinog

ministarskog sustava, koji je prostor u kojem se prepliću mnogi i različiti individualni i grupni interesi, kao i formalni i neformalni instrumenti za realizaciju tih interesa. Za nas je bitno da učinkovito tijelo za borbu protiv korupcije ne smije biti rukovođeno unutarnjim ili vanjskim interesima, prvenstveno jer u poslijeratnom periodu nije bilo nikakvog zvaničnog procesa lustracije u administrativno-političkom aparatu, gdje su praktično vrata bila otvorena “svakome”, ostavljajući tako mogućnost i za učešće (a time i utjecaj, o čijim se dimenzijama i mogućnostima može samo nagađati) pojedinaca s kriminalnom prošlošću ili vezama koje su stekli i razvili tijekom proteklog rata u BiH.

Konačno, korupciju u BiH nije moguće pobijediti ili svesti u normalne okvire bez “kontrolora” u vidu ovdje argumentiranog tijela, što podrazumijeva njegovu opunomoćenost u smislu datih operativnih mogućnosti. Osnovni poznati stubovi opunomoćenosti su: mogućnost korištenja specijalnih operativnih mjera; nesmetan pristup potrebnim informacijama; javna saslušanja; uvid u primanja i imovinu administrativno-političkih djelatnika; zamrzavanje nelegalno stečene imovine, oduzimanje putnih dokumenata; zaštita doušnika, profesionalne privilegije i sl. Konzekventno, jedini način da se opunomoći antikorupcijsko tijelo je taj da se osigura čvrsta zakonska osnova koja će stvoriti pretpostavke za učinkovitu akciju.

Kao odgovor na postkonfliktno određenje korupcije u BiH, koja je u osnovi administrativno-političke prirode, ovom prilikom predlažemo uspostavu visoko opunomoćenog, visoko profesionalnog centralnog tijela za borbu protiv korupcije, čija bi “neovisnost”, javni status i autoritet omogućili istragu najsloženijih slučajeva korupcije na svim administrativno-političkim nivoima BiH, koji bi potom bili na adekvatan način obrađeni od strane tužilačko-sudskog segmenta. Također predlažemo nastavak i unapređenje reformi s ciljem poboljšanja operativnih mogućnosti agencija za provođenje zakona kao “pomoćnih” organa u kontekstu borbe protiv korupcije, budući da njihova kvaliteta rada ima izravne i neizravne reperkusije na učinkovitost ovdje tematizirane antikorupcijske agencije.